

Arbeidsevnevurdering og medisinske modeller i NAV-systemet

Hans Magnus Solli, dr. med.

*Forskningsenheten, Klinikk psykisk helse
og rusbehandling, Sykehuset i Vestfold,
Tønsberg*

150114

Innhold

- Paradigme
- NAVs arbeidsevnevurdering
- Tre modeller for sykdom og helse
- Modellenes forekomst i et tekstmateriale
  - Hunskår (red): "Allmenntmedisin" (2013), Hernes et al (red): "Arbeidsinkludering" (2010), Ot. prp 4 (2008-9), NAVs "Legeerklæring ved arbeidsuførhet (1999)
- Konklusjoner

Paradigme

- Betyr ”forbilde, mønster”
- ..består av bl.a. virkelighetsoppfatning, menneskesyn, kunnskapssyn, vitenskapsideal og metodologisk anbefaling
- Diskutert innen norsk trygdemedisin (Solli (red)1999)
- Vi studerer her metodologiske anbefalinger på feltet arbeidsevnevurdering.

NAV's relasjonelle arbeidsevnebegrep

- Evne: fysisk/organisk/mental kraft til å gjøre noe
- NAV's arbeidsevnebegreps relasjoner:
  - mellom individets ressurser/ begrensninger og omgivelsenes krav/ forventninger.
  - mellom individet og mål/behov

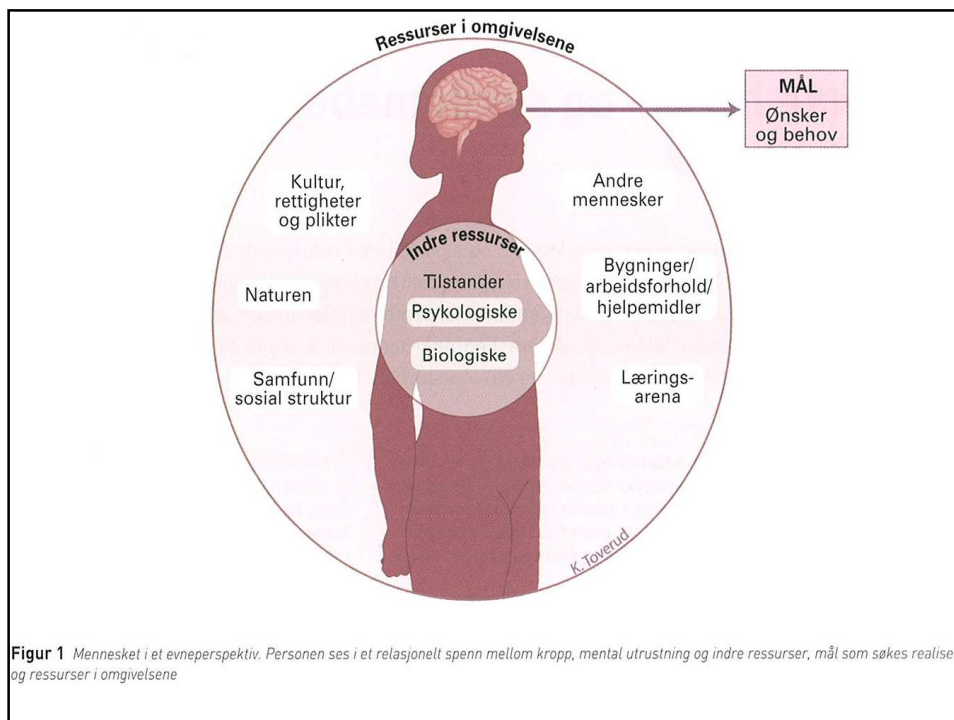
Men forstås helse/sykdom relasjonelt?

Medisinske modeller for sykdom/helse

Akutt sykdom	Langvarig/kronisk sykdom	
Biomedisinsk sykdomsmodell (BMS)	Biopsykososial (BPSS) (helse)/ sykdomsmodell	Personsentrert helse/sykdomsmodell (PHS)
Sykdom/ <i>disease</i> defineres biologisk-statistisk, dvs. kun absolutt. <i>Helse</i> : Fravær av sykdom	Sykdom både som <i>disease</i> og <i>illness</i> , dessuten relasjonelt til omgivelser. Helse??	Helse - sykdom (<i>disease, illness</i>) def. relasjonelt til omgivelser/ sosial struktur og til mål (Solli 2011, Solli & B da Silva 2012)

Evne til hva da – som også er grunnleggende for helse- eller helsetjenestens mål?

- a) velvære, oppleve meningsfull eksistens (Edvin Schei), livskvalitet.
- b) Realisere viktige mål i livet – greie seg i dagliglivet, ha nære relasjoner i familie og vennekrets og delta i samfunnet – vanligvis i arbeidslivet (Lennart Nordenfelt).

”Allmenmedisin” (3. utg. 2013)

- **BMS:** De fleste organkapitlene (blod, fordøyelse, øye, øre, hjerte/kretsløp, luftveier, hud, hormon, ”underliv”, skader) er biomedisinske.
- **BPSS:** Innledende teoridel er humanistisk BPSS. (Sårbarhet/overbelastning. Ikke-dualisme. Fortolkning/mening/erfaring.) Preger kapitlene om muskel/skjelett, psykisk lidelse (og nevro). Litt ressurser, mestring, funksjon, arbeidsevne. Kort omtale av ICF ved kronisk sykdom (dels med feil)
- **PHS:** Tilløp til tale om pas. mål og et helsebegrep (evnebasert), i innledende teoridel.

Medisinsk modell i NAVs arbeidsevnevurdering (AEV)

- AEV kombinerer et relasjonelt arbeidsevnebegrep med en i hovedsak biomedisinsk og absolutt sykdomsmodell
  - ”Legeerklæring ved arbeidsuførhet” benyttes – obs: sykdomsopplevelse (”illness”) anerkjennes, men ikke sosiale forhold, og *ingen spørsmål om ressurser og mål (etterlyses ofte i NAV!)*
  - NAV har ikke definert et helsebegrep.

Medisinske modeller i NAV-systemet

Biomedisinsk sykdomsmodell	Bio-psyko-sosial sykdomsmodell	Personsentrert helse/sykdomsmodell
Finnes i NAVs ”Legeerklæring ved arbeidsuførhet”. Finnes i mange organkapitler i ”Allmennmedisin”	”Allmennmedisin”s grunnmodell. Finnes i en viss grad i kap. om muskelskjelett, psykisk lidelse og kronisk sykdom.	Finnes antydningvis i ”Allmennmedisin”s teori

Konklusjon

- Norsk trygdemedisin er paradigmatisk ustabil.
- NAV har selv et medisinsk paradigmeproblem.
- *PHS som løsning*: Person/funksjons/handlings-modell for langvarig/ kronisk uhelse og sykdom
  - *Illness* (obs. mening!) ofte viktigere enn *disease*
    - *Helhetlig syn på kropp/sinn/ånd, perspektiver innen-/utenfra*
  - *Funksjons- og arbeidsevne i omgivelser er sentralt*
    - *Jf. ICF-aktiviteter og handlinger på mange livsarenaer: læring og kunnskapsanvendelse, utføre oppgaver og oppfylle krav, kommunikasjon og mellommenneskelige relasjoner, mobilitet, omsorg for seg selv, utdanning, jobb og trygd og sosialt liv.*
  - *Viktig å kunne reflektere med pasienten om evner, mål og muligheter/barrierer i omgivelsene!*

Personsentrert helse/sykdomsmodell - litteratur

- Eric J. Cassell: *The Nature of Healing. The Modern Practice of Medicine.* Oxford: Oxford University Press, 2013
- Solli HM: *Evnebaserte helse- og sykdomsbegreper i NAV-systemet.* Tidsskr Nor Legeforen 2011, 131: 1097-9 (også oversatt til engelsk)
- Nordenfelt L. *The Concept of Work Ability.* Bruxelles: P.I.E. Peter Lang, 2008.